

Les escombraries

(ALDC, II, 435. Les escombraries)

Són diverses les motivacions entorn d'aquest concepte: 1) Al Principat, especialment en el cat. or., s'acumulen els der. de *escombrar* (veg. mapa 261): *escombries* 23, 43 (com *esporguia*, *escorries*), amb el suf. *-ia*, àton en llatí però esdevingut tònic per influència del grec; *escombraries*, amb el mateix sufix reforçat, potser per atracció del freqüent *-eria* si partíssim de l'ant. *escombradies*; *escombradis*, *-issos*, *-isses*, amb el suf. *-is* (< llat. *-ICIU*) reforçat; *escombradura* 3, 66, amb el suf. *-ura* (< llat. *-URA*) a partir del radical de participi que indica resultat de l'acció del verb; sembla que *escombros* 15, 33, 90, 93, 98 i *escombres* 111, fora de l'àrea de *escombrar*, serien més aviat tributs al cast.; els der. de *agranar* han deixat resultats en mall. i eiv. (*agranadures* [var. *gra-*, *engra-*, *garnadures*, *agranadis*], de formació semblant a *escombradures*) i en una part del val. ([*a*]granada, amb el suf. *-ada* < llat. *-ATA*), definidor del conjunt de la cosa indicada pel verb.

2) *Bassura* coneix una notable extensió en cat. occ. i ja es documenta al s. XIV (veg. COLÓN, 2003); és un manlleu al cast. *basura* (< llat. **VERSURA* 'acció d'escombrar', der. de *VERRERE* 'escombrar', cast. *barrer*).

3) La idea de 'cosa que es tira, brutor' es troba en: *fems* (< llat. vg. *FĒMUS* < llat. cl. *FĪMUS* × *STĒRCUS*), que, interpretat com a plural, ha donat la var. *fem* 154, 158, 161,

164, 165; *brossa*, d'origen fosc, potser cèltic, a partir de 'conjunt de branquillons, fulles, etc.', i que coneix una àrea no gens menyspreable que no mereix la desqualificació del *DECat* com a mot normatiu; l'adj. *brut* (< llat. vg. **BRUTTUS* < llat. cl. *BRUTUS* 'pesat; estúpid' → 'lleig, groller' [cf. it. *brutto*] → cat. 'brut, llord', mot que cap al s. XV va substituir *suize*) ha deixat els der. *brutícia*, amb el suf. *-ícia*, col·lectiu en relació amb la qualitat de l'adj. (var. *brutícia* 47; *brutixa* 4, 7, 11, de clara factura occitana); *brutea* 179, amb el suf. *-ea* (< *-esa* < llat. *-ITIA*) freqüent en val.; *brutor* 153, amb el suf. *-or* (< llat. *-ORE*); *porquera* 185 i *porqueria* 103, 107, der. de *porc* (< llat. *PORCUS*); *ronya* 85, 189 'brutícia' per evolució semàntica de 'malaltia cutània' (< **RONEA*, modificació del llat. *ARANEA* 'sarna'); *runa* 90, 172, 175, procedent de **RUDENA*, dissimilació de *RUDERA*, plural col·lectiu de *RUDUS*, *RUDERIS* 'enderrocs, reblum' (*DECat*), més que de *RUINA* (*DCVB*); *farda* 6, 9, 13, 14, 16, d'origen obscur, a partir de 'embalum de coses sense valor'; *pols* 42 (< llat. *PULVIS*) i *polvo* 177, 178, del cast.; *borreta* 179, dim. de *borra*, evolució de 'residus de matèria tèxtil; pelussa mesclada amb pols' (< llat. *BŪRRA* 'borra, llana basta'); *desperdicies* 56, *esperdicies* 88, són una adaptació del cast. *desperdicio*; *ordiures* 5 és manlleu al fr., on és der. de *ord(e)* 'de brutor repugnant' (< llat. *HORRIDUS* 'erriçat; d'aspecte horrible').

4) La idea de 'amuntegament', com a conseqüència d'escombrar, és present en *mntó* 175, der. de *mnt*, *mnt de l'escombradis* 1, *mnt de la brutor* 74, 84; *caramull* 81; *pujalet de la bassura* 87.

Altres mots: *triadures* 101, der. de *triar* 'reparar'; *racó* 44 (< àr. *RUKUN*), per la brutícia arraconada.

Són mots normatius *escombraries*, *agranadures*, *brossa* i *fems*.

